

Yanvarın 22-də filologiya elmləri doktoru, professor, 40 ilə yaxın müddətdə Azərbaycan Tibb Universitetinin Azərbaycan dili kafedrasının müdiri işləmiş Səyyarə Məmməd qızı Mollazadənin doğum günü idi. Kəmfürsət əcəl aman versəydi doğmaları, həmkarları Səyyarə xanımın mənalı ömrünün 83-cü ilini qeyd edəcəkdilər. Lakin 2015-ci ilin 19 oktyabrında o, uzun sürən ağır xəstəlikdən sonra gözlərini həyata əbədi olaraq yumdu. Səyyarə xanım 56 illik əmək fəaliyyətində insan və müəllim adını ucaltmağı, ətrafındakılara, canından artıq sevdiyi Azərbaycana, onun dilinə və ədəbiyyatına şərəflə xidmət etməyi həyatının mənası saymışdır.

Uzun ömrün örnəkləri, yaxud həyat niyə belə qısadır?!

O özünü, hər şeydən əvvəl, müəllim hesab edirdi və dönə-dönə deyirdi ki, dünyada müəllim adından böyük ad, müəllimlikdən uca peşə yoxdur. Müəllim xalqın, cəmiyyətin təkcə təlimçisi, elmin sirlərini öyrədən bir şəxs deyil, nəsillərin tərbiyəçisi, xalqın gələcəyi olanların düzgün yetişməsinə cavabdeh bir şəxsiyyətdir. Ona görə də rəhbərlik etdiyi kafedrada müəllimlərə qayğı göstərməklə bərabər, onlara ciddi tələbkarlıqla yanaşırdı. Son zamanlar orta məktəblərdə, ali təhsil müəssisələrində işinə laqeyd yanaşan müəllimlərlə rastlaşanda o, çox mütəəssir olurdu, həmişə də narahatlığını ifadə edirdi. Gənclərin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsinə Səyyarə xanım çox önəm verirdi. Dil dərslərində bu istiqamətdə aparılan işlərlə kifayətlənmir, dərslərdə tədbirlərdə də bu işə mümkün qədər yer verməyə çalışırdı.

XX əsrin 70-ci illərində görkəmli elm və ədəbiyyat adamlarının yubiley tədbirlərinin keçirilməsi kafedrada ənənəyə çevrilmişdi. Tez-tez yazıçı və şairlərlə görüşlər təşkil olunur, teatrlara, muzeylərə kollektiv gedişlər həyata keçirilirdi. 80-ci illərin ortalarında mənim də yaxından iştirak etdiyim mədəni tərbiyəyə həsr olunmuş "Gənclik bir aynadır Günəşdən təmiz" adlı klubun məşğələləri sözün, şeirin, musiqinin vəhdəti ilə tələbələrə vətənə məhəbbət, daxili saflıq, təmiz əxlaq duyğuları aşılayırdı. Ayda bir dəfə keçirilən bu tədbirlərdə Səyyarə xanım əlahiddə işgüzarlıqla iştirak edir, məşğələlərdə bütün müəllimlərin və tələbələrin fəallığına şərait yaradırdı. O, Azərbaycan dilinin tədrisinin təkmilləşdirilməsini özünün əsas vəzifəsi kimi dərk edirdi. Mükəmməl proqramların hazırlanması, düşünülmüş mövzu-təqvim planlarının tərtibi və hər il yenidən işlənməsini rus bölməsində və hazırlıq şöbəsində Azərbaycan dili tədrisinin səviyyəsinin yüksəldilməsində əsas amil sayırdı.

...Səyyarə xanım elm adamı idi. 1954-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) filologiya fakültəsini bitirdikdən sonra ailə qurmuşdu, 1956-cı ildən orta məktəbdə dərs deməyə başlamışdı. Elmə olan güclü həvəs iki uşaq anasını 1962-ci ildə API-nin (indiki ADPU) Azərbaycan dilçiliyi kafedrasının aspiranturasına apardı. AMEA-nın müxbir üzvü, professor Ə.Dəmirçizadənin rəhbərliyi ilə gənc tədqiqatçı "Qax rayon şivələri" adlı namizədlik işini 3 ilə hazırlayıb. 1966-cı ildə uğurla müdafiə edərək, filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdı. Dissertasiya ilə tanış olan görkəmli dilçilər məsləhət görürlər ki, mövzunu davam etdirsən, doktorluq dissertasiyası üzərində işləsin. Lakin o, toponimiyayı seçərək "Azərbaycanın şimal rayonlarının toponimiyası" adlı mövzu üzərində işləyir, doktorluq işini də 4-5 ilə tamamlayıb, elmi məsləhətçisi professor Ə.Dəmirçizadəyə təhvil verir. Professorun müsbət rəyini alan tədqiqatçı gözləmədiyi halda bəzi elmi müəssisələrin əks münasibəti ilə qarşılaşır. Ona görə də 1973-cü ildə tamamlanmış dissertasiyanı Səyyarə xanım 1979-cu ildə müdafiə edə bilir. Qeyd edim ki, onun dissertasiyası indi də öz siyasi və milli əhəmiyyəti, elmi yeniliyi, tədqiqat metodu və milli təəssübkeşlik meyilləri ilə diqqəti cəlb edir. O zaman Azərbaycanda milli şüurun oyanması ilə bağlı yer, tayfa, şəxs, dağ, dərə, çay, göl adlarının öyrənilməsinə, bir sözlə, onomastik tədqiqatlara təzə-təzə meydan verilir. Bu işdə tarixçilər, coğrafiyaşünaslar, daha çox isə dilçilər maraqlı nəticələr əldə edirdilər. Professorlar Q.Qeybullayev, T.Əhmədov, N.Məmmədov, Y.Yusifov, həmçinin akademik B.Budaqov və başqaları alimə tədqiqatlarına tez-tez müraciət edirdilər. Təsadüfi deyil ki, 80-ci illərdən sonra alimə onomastikaya, xüsusən toponimiyaya həsr olunmuş çoxsaylı namizədlik və doktorluq dissertasiyalarının birinci rəsmi opponenti kimi məsuliyyətli iş həvalə olunurdu. O illər səhhətində yaranan problemlərə baxmayaraq o, 300-350 səhifəlik dissertasiyaları oxuyur, elmi-nəzəri səviyyəsi ilə diqqəti cəlb edən 10-12 səhifəlik rəy yazır və həmişə də tələbkarlıqla yanaşı, dissertanta xeyirxahlığı da nəzərdən

qaçırmırdı. Ona görə də üstündən illər keçəndən sonra da indi elmlər doktoru, professor titullu alimlər Səyyarə xanımı xoş duyğularla yad edir, öz minnətdarlıq hisslərini bildirirlər.

Səyyarə Mollazadə ümumilikdə 150-yə yaxın elmi məqalənin, 8 monoqrafik kitabın müəllifidir. Onun rəhbərliyi ilə 12 nəfər filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün dissertasiya müdafiə edib. Professor S.M.Mollazadə o zamankı SSRİ-nin Moskva, Kiyev, Leningrad, Ufa, Tbilisi, Daşkənd kimi elm mərkəzlərində keçirilən konfranslardakı maraqlı məruzələri ilə elmimizi layiqincə təmsil edirdi. Səyyarə xanım 80-ci illərdən başlayaraq Azərbaycan televiziyasının mədəniyyətə həsr olunmuş verilişlərinə tez-tez çağırılırdı. Onun bu verilişlərdəki çıxışlarını tamaşaçılar maraqla qarşılayırdılar.

Professor S.Mollazadənin iş yoldaşları ilə münasibətini də xüsusi qeyd etməyi özümüzə borc bilirəm. O, gözəllik aşığı idi. Həm zahiri, həm də daxili gözəlliyi yüksək qiymətləndirirdi. Deyirdi ki, insan daxili zənginliyi ilə çox da cəlbədicə olmayan zahiri ni də insanların gözündə dəyişə bilər. Səyyarə xanım öz iş yoldaşlarını rəhbəri olduğu bir ailənin üzvləri hesab edirdi. Biz (yəni kafedranın əməkdaşları) iş həvəslə gəlirdik, çünki bilirdik ki, burada bizi səmimi münasibət, işgüzar ab-hava gözləyir. Əlbəttə, bu mühiti o, özünün sadəliyi, insanlara olan hüduzsuz sevgisi ilə yaratmışdı.

Filologiya elmləri doktoru, professor (1989), ATU-nun Elmi Şurasının və Tibbi profilaktika fakültəsi Elmi Şurasının üzvü, kafedra müdiri olan S.Mollazadə müdirdən çox ailə başçısına, kollektivin ağbırçəyinə, məsləhətçisinə oxşayırdı. Ən aşağı vəzifəli işçinin də yeri onun üçün uca idi. Bizim xeyrimiz, şərimiz, sevincliyi, acılı günlərimiz Səyyarə xanımın keçməzdi. Ona görə biz hamımız onu özümüzə doğma bilirdik. Onun adı bizim üçün tanınma, hörmətə alınma ünvanı idi. "Mən Səyyarə xanımın kafedrasındanam" demək kifayət idi ki, sənə səmimi yanaşsınlar.

Səyyarə xanım 2012-ci ildə xəstəliklə bağlı işdən getdi. Ancaq biz onunla daim əlaqə saxlayırdıq. Ad günlərində onun qonağı olurduq, haqqında tədbir keçirir, məqalələr yazırdıq. Onun qəflətən dünyasını dəyişməsi hamımıza ağır təsir etdi.

Səyyarə xanımda olan daxili zənginliyin səbəbi onun anadangəlmə gen əlamətidirsə, dünyaya göz açdığı mühitin, boya-başa çatdığı ailənin oynadığı rolu da qeyd etməsək olmaz. Erkən dünyadan köçmüş anası mələk kimi bir insan imiş. Atasını Məmməd kişi ictimai həyatda fəal olduğu kimi, insanlara qucaq açan, el-oba qayğısı ilə yaşayan bir şəxsiyyət idi. Səyyarə xanım tez-tez nənəsindən "sitatlar" gətirərdi. Dünyagörmüş bu qadının sinəsi ədəbi və tarixi deyimlərlə dolu imiş. Səyyarə xanım hətta toponimik tədqiqatlarında belə bu qadının gözlənilməz "tapıntıları"ndan da faydalanmışdı. Səyyarə xanımın orta məktəbdə də gözəl müəllimləri olmuşdu. Əlbəttə, bir də onun özünün həyata baxışı, ömrün, dünyaya gəlməyin səbəbləri barədə özünəməxsus mülahizələri. Ona görə də bu insanın 83 illik ömrü bizə az görünür, yarımçıq təsiri bağışlayır...

Alimin övladları da özünə layiqdirlər. Onlar çalışdıqları sahədə fərqli mövqə qazandıqları kimi, analarına münasibətdə də canıyananlıqları ilə seçildilər. Onların uşaqları da nənələrinin böyük insan olduğunu, cəmiyyətdə fərqli ad-san sahibi olduğunu dərindən dərk edirdilər. Sözsüz, bütün bunların səbəbkarı onun özü idi. Sadə, təvazökar, hər şeydə gözəllik axtaran, ürəyi insanlara sevgi ilə dolu Səyyarə xanımın ...

Sona çatdıra bilmədiyim bu yazımı yenə də çoxlarının cavabını verə bilmədiyi bir sualla tamamlayıram: mənalı ömür yaşayanların həyatı niyə belə qısadır?!...

Akif MİRİYEV,

dosent, filologiya elmləri üzrə fəlsəfə doktoru